

E L Ő S Z Ó.

FÁY ANDRÁSTÓL.

A' magyar életképek szép feladata: hazai életből vett olvasmányok által, nemzetiséget terjesztetni, 's a' fiatal gyöngye szíveket és kedélyeket, nemzetiség és erkölcs tiszta érzelmei által képezni. Lehet-e fönségesebb feladat ennél, olly férfiaktól, kik hivatvák is annak megoldására? Jöhetett volna-e ez nagyobb szükségében és alkalmasabb idejében, mint épen most, midőn a' magyar, nemzetiségét első megőrzendő kincsének ismerve, érte minden erőt megfeszít; most midőn széttekintve zsenge literatúránkban, bánattal kell látnunk, hogy a' szív- és kedélyképzés e' nemében, csodálatig szegények vagyunk? Ifjainkra nézve, kiknek képeztetési pályájok szélesebb és többszerű, nem érezzük annyira literatúránk e' hiányát, mint érzik, érezniök kell azt azon nőinknek, kik anyák és nevelőnek, kik örömet nyujtnának, de nyujtani nem birnak, lyányaiknak, növendékeiknek, szív- és kedélyképzésül magyar olvasmányokat.

És ne vélje senki csekély fontosságúnak literatúránk e' hiányát, 's általános azon közfigyelmi hanyagságot, mellyel nőmunk nevelése 's kellő kiképeztetése iránt, szinte a' botrányig viseltetünk! Mirabeau, a' köznevelésről írt holtutáni munkájában azt mondja: nőinktől függ a' családok 's ezek által a' nemzetek boldogsága. Helyesen! Anyák adják az egész emberiségnek az első nevelést, a' legfontosabbat, melly viasz-lágyságu lelkünkbe a' boldogság képességét és fogékonyságát nyomja be.

Mert nem szerencse járni, hanem érzelmeink boldogítanak bennünket a' szerint, mikint ezek, romlatlan szíveinkben és kedélyeinkben visszatükrözik magokat. A' legmiveltebb ész is, készebb ügyvédeül szegődni a' romlott szívnek és kedélynek, mint jó utra téríteni azt; míg ellenben ártatlan szív és kedély, észmiveltség nélkül, olykori tévedés mellett is, boldogithatnak. És e' szívet, kedélyt, tanyáját az ártatlan érzelmeknek, az emberi társaságokat boldogító kegyeleteknek, anyák vezetése adják első éveinkben nekünk! Kell-e többet mondanom arra, milly fontos dolog kellően kiképeznünk a' leendő anyákat?

És ezen anyák, hitveseink is, ha jók, földi menyeeink. Az ártatlan szívű, kedélyű hitves, nem taglalgatja női kötelességeit, tudakolva: miért? meddig? hanem teljesítésökkel boldogítja férjét; folytonosan szelid, előző, nyájas, kedveltető, mert felhőtlen nap tisztán szokott ragyogni; hőséget kegyelet őrzi, és boldogságát és boldogítását a' sorsávali megelégedés. Nem fontos-e tehát, a' leendő hitvesek kiképeztetése?

És ezen anyák, hitvesek, egyszersmind házi asszonyok is. Itt van leginkább helyén a' háziasság, azon kedves tulajdona a' nőnemnek, mellynélfogva, bár szeretettel öleli az egész emberiséget, egyedül önházában van otthon; ez tulajdonképeni világa, mellyben él, munkál, örül. Ha szíve és kedélye tiszta és jól képzett, nem fog ő epedni, házon, családon kívüli zajos örömek után, nem fog erőködni rang és körülmények felett, nem leend neki házi köre szűk, annak folytonos apró gondjai, foglalatosságai untatók vagy éppen terhesek. Az ártatlan szívű, kedélyű házi nő, mikint Veszta papnéja, híven megőrzi a' honi, családi élet tűzhelyét, a' hazai szokásokat. Ki ne látná tehát által, milly üdvös házi asszonyaink kiképeztetésök?

És ezen anyák, hitvesek, házi asszonyok, egyszersmind társalgásaink ütere is. Nem leend a' jól képzett szívű és kedélyű nő, mikint a' csak mívelt eszü gyakran lenni szokott, a' társaságokban követelő, szerénytelen hiú, női körén túlcsapongó, vagy éppen elmésen rágalmazó. Ő nyájas leend, embert, érdemet becsülő, hű barátné és rokon, szerény, vig dévajság, szíves magafeledés, és kedveltető tetszeskedés nélkül. Értetni fogja egy

nőnek azon főtársalgási tulajdonát: mikint kelljen fentartani női méltóságot, a' társalgási fesztelenség és símaság sértései nélkül; megszentelni mintegy a' társalgást — mert tiszta kedélyű erényes nő ellenében, mellyik férfi birná feledni magát? — a' nélkül, hogy megkötné a' társalgás könnyű szabadságát. Nem kötelességünk, önérdékünk-e tehát, társalgásaink legfőbb tényezőit, nőinket szívben és kedélyben kiképeznünk?

És ezen anyák, hitvesek, házi asszonyok, társalgási főtényerők, végre polgárnők is. Polgárnők, honnak leányai, kik szülik annak hű fiait, a' honért lángoló törvényhozókat, hősöket, birákat, honboldogító, emelő, dicsőítő férfiakat. A' képzett szívű és kedélyű polgárnő, örvendni fog ugyan lelkében mindenkor, mikor hazája határain kívül is emberi boldogságról, haladásról hall: de sokszorosan dobog fel keble, mikor hazája virágoztatásáról, boldogításáról, dicsőítéséről van szó; büszke lesz ezekre 's ezeket munkáló fiaira, büszke önmagára is, hogy ő honnak leánya, 's kisebb nagyobb körben ezek munkálásában neki is jula rész. A' mívelt szívű és kedélyű polgárnő tisztelni fogja a' külföld miveltségét, érteni nyelveit, de bátor még miveletlenebb hazájával lesz keble tele, ajkain annak nyelve zeng; ellesi 's honosítja fiainál, leányainál a' külföld miveltségeit, de hazai életén és szokásokon csügg, és majma amazoknak nem leend soha. Hazája, ennek nyelve, mivelődése, hasznos intézetei körül tesz a' mit kis körében tehet; buzdítja lelkeségével a' honfiakat, javalló mosolyával, nyájas kitüntetésével jutalmazza a' hon körül híven fáradozókat. Egy szóval a' képzett szívű és kedélyű polgárnő, derű napja a' hon vetései felett, tenyészítő és érlelő, melly felé epedve nyúl long minden növénykéje a' honi jónak. Nem lényeges, nem fődolog-e tehát kiképeznünk a' leendő polgárnőket?

Igy és ennyi viszonyban boldogít a' nő családokat; 's a' boldog nemzet, nem családoknak foglalatja-e? És ha bár vannak a' nemzetnek, nevelésen 's különösen anyai nevelésen kívül, még más nagyszerű alapkövei is, nem nőink-e azoknak összetartó cémentje? Ugy van! egész nemzeti életünket leginkább nőink képezik. 'S kell-e túlmennünk jó hazánk határain szomorú példa után arra, hogy törvényhozás minden gondoskodásain, lelkesek minden ipar-

jain kifog azon szerencsétlen szellem, melly a' hon nőire idegen éghajlatok alól általleng. Diplomaticaivá téteték nyelvünk; de idegen vagy csak gála marad saját honában nyelve a' magyarnak, mikint köntöse, mellyet csak tanács-termeire öltöget magára és levét otthon 's idegent ölt az utczára és látogatásaira. Mert nőink csak kivétellel magyarok; sem ismerik, sem kezelik a' magyar életet, sem érzik, sem beszélik a' honi nyelvet, 's inkább csak lakónéi ők a' honnak, mint leányai; idegen szamat kerül el egész lényükön, tettükön, érzelmükön! A' törvényhozás nemzeti színházat létesített; de csak üres falakat és tengődő színművészetet bírhatta megalapítani eddig; mert honleányi részvét és buzgalom nem ápolják azt! Nagy része nőinknek még nem bírja ízlelni a' magyar elemet, nem, kiméletesen tűrni a' magyar élet olykori, még simulást váró kinövéseit; a' nemzeti színház nyelvét nem érti, vagy fülének nem hangzik az olly bájosan, mint az idegen, melly anyja, nevelőnéje, körzete ajkairól folyvást zeng füleibe! Társalgása, izlése, érzete, sőt egész napi rende gyakran idegen szamatu; soknak még a' honi levegő is vaskos, 's a' narancsok honába vágyik, vagy a' helvétiai havasok után eped! Mi egy nemzetné-olvasást rebesgetünk, 's ebben fáradunk; de elérhetjük-e teljesen célunkat, míg annak nőinket meg nem nyerjük? Nyelv, hazai élet, honi szokások, még édesebb, bájosabb lánczokkal kötnek, mint maga a' constitutio. Még a' rab is szereti hazáját, nem alkotmányáért, melly reá nézve mostoha, hanem mert benne, bár gyakori nyomor közt, szép napokat élt, 's a' hazai élet és szokások vonzák. Míg a' hazai életet nem kedveljük, úgy gyöngéiben mint erőiben, addig hazánkat sem szerethetjük igazán, addig teljes egybeolvadásról hasztalan álmodozunk!

Nem egyedül panaszképen hordom elő ezeket. Minek ismétlegessem az örök sopánkodásokat és vádakát? Ezek ha ohajtásokul adatnak elő, elhangzanak a' levegőben; ha vádlásul, ingerelnek és visszahatást szűlnék! És nyuljunk kebelünkbe: van-e egészen okunk a' vádlásra? Nem, ugyszólván, százados-e immár idegen szamatu korcsosodásunk? és nem csak iménti-e még nemzetiségünk ébredése? És azóta is tettünk-e nőink nemzetesítésére egyebet, mint mit diaetáink diplomaticai nemzetiségünkre határoz-

A' nőket inkább szív és kedély vezérlik, mint fő 's többnyire biztosabb tapintattal, mint az ügyvédes fő szokta. A' nő nem vitáz dogmák és titkok felett, de hű kebellet csügg vallásán; nem nyomozgatja köre, kötelessége forrásait és határait, hanem szíve és kedélye után híven betölti, teljesíti azokat. Szív- és kedélyképzés tehát a' fő a' női nevelésben. De a' női szívet és kedélyt egyedül oktatás és tudományos kiművelés nem képzik ki soha. Ezeknek képzésére, nemesítésére, anyai vezetés és példaadás mellett különösen olly olvasmányok hatnak legcélszerűbben, mik az embert, világot és életet nem utólérhetlen ideálokban, de nem is romlottságaikban, aljasságaikban festik, mik emberi apróbb gyengék mellett költői optimismussal emelik ki az erény diadalát, 's bünt büntetlen gázolni nem hagynak, mik a' romlatlan szívet minden szócskában tisztelik és a' kegyeletek rovására sem mulattatni, sem oktatni nem kívánnak; sőt éppen ezeknek nemesítésére irányozvák. Illy olvasmányokra, 's ezek mellett ollyakra van nekünk nőnemünk képzésére szükségünk, mellyek könnyű de gondos hazai nyelven hazai életet fessenek, hont, annak embereit ismertessenek, hazai érzelmeket buzdítsanak, a' női méltóságot, önérzetet emeljék, a' női kötelességeket, kegyeleteket, nem száraz erkölcsi oktatásokban, vagy pedant nehézkes, hanem könnyű alakokban megkedveltessék; a' jó magyar anyát, hitvest, házi asszonyt, barátnét 's magyar polgárnőt egész üdvében, kellemében tüntessék elő 'stb.

De illy olvasmányoknak még más műveltebb literaturák sincsenek bőviben, mi pedig magyarok alig mutathatunk fel e' nemből valamit! 'S valljuk meg: bőséghez egyhamar kilátás sem mutatkozik. Csekély számú magyar olvasóközönségünkben még csekélyebb a' részvétel; és jelenleg, kevés hivatottak és készülttek közt ez a' chaosza a' politicalai kontárkodásoknak literaturánkban! mik legalább egy időre, minden más sarjadzást elfojtanak benne! Nem kell-e méltatnunk, tisztelnünk, ápolnunk olly férfiak nemes elszántságát, kik nem legbiztatóbb kilátások mellett is, az emberiség javát 's hazánk kiáltó szükségét viselve szemeik előtt, új pályakört mérnek? Szabadna-e kételkednünk a' hazai apákban, anyákban, kiknek hon és lyányaik boldogsága szíveiken fekszik, hogy e' vállalatot mindenképeni buzgó részvételeikkel pártolandják? hogy a' hon

lelkesebb férfiai, a' haza nagy teendői közt, helyt adandnak annak legfontosabb ügyének, a' női nevelésnek, 's nőink nemzeti kiképzetésének? Nem; ezekben kétkednünk nem szabad, 's így minden jámbor és jótakaró a' hazában, velem együtt csak szerencsét 's áldást kívánhat, azon lelkesek fáradalmainak, kik a' hon szükségét és kívánatát méltatva, nyelvben és életben hazai olvasmányok által törekszenek elősegélni nőink nemzeti kiképzetését, általok honunk emelését 's egykori felvirulását, mellyért minden honfikebel hő epedéssel dobog!
